

Okul Yöneticilerinin İlköğretimdeki Önleyici Hizmet Programlarına Bakış Açısının Değerlendirilmesi

Hüseyin SULTANOĞLU¹

Yrd. Doç. Dr. Ganime AYDIN²

Bilim ve teknolojide meydana gelen değişimler zamanla eğitimde de değişimlerin meydana gelmesini sağlamıştır. Klasik eğitim yöntemleri yerini modern eğitime bırakmıştır. Öğretmenlerin merkezde olduğu klasik yöntemler yerini daha modern olan öğrenci merkezli eğitime bırakmıştır. Öğrencilerin ihtiyaçları merkeze alınmış ve bu ihtiyaçlar temelli programlar yapılmaya başlanmıştır.

Öğrencilerin okula başladığı dönemden bitirdiği döneme kadar tamamen kendi ihtiyaçlarına uygun eğitimin inşa edilmiş olması önemlidir. Okula başlarken gerekli olan olgunlaşmasının önceden belirlenip çocuğun eğitime başlamaya hazır bir duruma gelmesi ileride elde edeceği kazanımların kalitesi açısından önemlidir.

Okula başlama, zihinsel, bedensel, duygusal ve sosyal açıdan olgunlaşma ile öğrenme hazırlığı gerektirir. Çocuğun öğrenme hazırlığı dil becerileri, görsel ve işitsel algılama, kas koordinasyonu, hareki beceriler, sayı bilgisi, yönergeleri izleyebilme ve grup faaliyetlerine ilgi gösterme gibi birçok faktörün etkisindedir. Okula yeni başlayan çocuğun bu becerilerdeki ilerlemesi zekâ, ev şartları, fiziksel durum, sağlık, sosyal uyum ve deneyimlerine bağlıdır. Bu faktörlerden birinde yaşanabilecek eksiklik, birinci sınıfa başlayan çocuğun öğrenmede güçlüğüne uğramasına neden olabilir (Çataloluk, 1994). Gerekli olgunluğa ulaşmış bir çocuğun ise okul yaşamında daha başarılı olabileceği gibi daha sonraki öğrenim hayatında da başarılı olacağı bilinmektedir.

Çocukların okul öncesi süreçte yaşadığı ve var olan eksikliklerin zamanla giderilmesi gerekmektedir. Bu aşamada giderilmeyen eksikliklerin ilköğretim ve sonraki aşamalarda çocuğun öğrenmesi üzerinde olumsuz etki edeceği

¹ *Istanbul Aydın Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü*

² *Istanbul Aydın Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü*

bilinmektedir. Hem çocuğun ihtiyaçlarının tespiti hem de bulunduğu gelişim düzeyi ve bu gelişim düzeyinde karşılaşılabileceği olumsuzlukların giderilmesine yönelik güvenilir ve geçerliliği yüksek testler yapılması uygun olacaktır.

Akademik başarının yanında sosyal, duygusal, fiziksel, bilişsel gelişim, yaratıcılık, öz bakım alanlarında da çocuğun yeterlilikleri tespit edildikten sonra ihtiyacı olan destek ona sağlanabilir. Okula başlama çağına gelmiş çocukların buldukları seviyenin tespiti, ilerideki öğrenme etkinliklerinin planlanmasında hem öğretmene hem de aileye rehberlik sağlar (Polat-Unutkan, 2003).

Genelde her ülkede ilkokula başlamak için belirli bir yaşta olmak gerekmektedir. Ancak okula yeni başlayan biri için sadece yaş yeterli bir parametre değildir. Çocukta bulunması gereken yeterliklerin olması önemlidir. Çocuğun sağlıklı ve normal bedensel, duygusal, zihinsel vb. yeterliklere sahip olması gerekmektedir. Örneğin okula yeni başlayan bir çocuğun büyük ve küçük kas yapılarının gelişmiş olması gerekmektedir. Yazı yazarken kaleminden dolayı acı çeken veya çok çabuk yorulan bir çocuğun yazma etkinliğini sağlıklı bir şekilde yerine getirmesi mümkün değildir.

Okullarda çocukların eğitimine başlamadan önce hazırbulunuşluk düzeyinin yeterli olup olmadığı irdelenmelidir. Hazırbulunuşluğun tespit edilmesine dönük geliştirilen testler bulunmaktadır. Çocukların hangi alanda eksiklik yaşadığının belirlenmesine dönük bilişsel, fiziksel, duygusal ve sosyal hazırbulunuşluk düzeyinin belirlenmesi önemlidir.

Okul yöneticiliği özel bilgi, uzmanlık gerektirdiği kadar sorunlara akılcı ve uzun vadeli çözümler bulmayı da gerektirir. Son yıllarda okullarımızda sorunların çözümü ile ilgili olarak psikolojik danışmanlık hizmetleri önemli bir yer edinmiştir. Psikolojik danışmanlık hizmetleri yaygınlaştığı ölçüde sorunların çözümü kolaylaşacaktır. Okullardaki rehberlik hizmetlerinden beklentilere bakıldığında daha çok var olan sorunların çözümü öne çıksa da rehberliğin asıl işlevi sorunların ortaya çıkmamasını sağlamaktır. Bu bağlamda rehberliğin en önemli işlevi olarak önleyici hizmetler karşımıza çıkmaktadır.

Türkiye’de okulöncesi eğitim alıp almadıklarına ve bireysel farklılıklarına bakılmaksızın altı yaşını dolduran çocuklar, ilköğretim okullarına

başlatılmaktadır. Okula başlayan çocuklardan hangisinin okul olgunluğuna ulaştığı, aileleri, tarafından bilinmemektedir. Okul için hazır olmayan çocuklar, okula başladıktan ve güçlükler yaşadktan sonra rehberlik servislerine gönderilerek teşhis edilmektedirler. Çocuğu hazır olmadığı bir ortama sokarak okuma-yazmaya zorlamak, çocuğun okul başarısızlığı yaşamasına ve okula karşı olumsuz tepkiler geliştirmesine neden olmaktadır. Çocukları ilköğretim döneminde girecekleri çevreye önceden hazırlamak, gerekli çevresel düzenlemeleri yapmak ve çocukları bireysel özelliklerine göre yönlendirmek, çocukların olumsuz deneyimler yaşamasına engel olacaktır. Yapılan çevresel düzenlemeler, çocuğun ilköğretim yaşantısına yumuşak bir geçiş yapmasını destekleyecektir (Yılmaz, 2003).

Önleyici hizmetlerin etkin yürütülmesinin hem maddi hem de manevi kazanımlar sağlayacağı açıktır. Bu etkin yürütmenin olabilmesi de önleyici hizmetlerin önemi ve gereğinin okul yöneticilerinin vizyonunun önemli bir parçası olması ile mümkündür.

Önleme hizmetlerinin mutlaka kurumsal bir temeli olmalıdır. Önleme çalışmaları sadece rehberlik servisi ile yürütülecek çalışmalar değildir. Okullarda yöneticiler, öğretmenler, veliler iş birliği içine girerlerse bu çalışmalar başarıya ulaşabilir. Önleme çalışmalarına muhatap olan bireylerin akrabalarıyla da iş birliği yapılabilir. Farklı meslek gruplarından da destek alınarak bu çalışmalar yapılabilir. İyi planlanmış uzun süreli çalışmalar yürütmek gerekir.

Okullarda psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri, öğrencinin kendini daha iyi tanıması ve özelliklerinin farkına varması, fırsatlarını ve seçeneklerini tanıması, kendisi için gerçekçi kararlar alabilmesi, potansiyellerini geliştirebilmesi, karşılaştığı engel ve sorunlarla baş edebilmesi ve çevresine uyum sağlayabilmesi için yürütülen psikolojik yardım hizmetleridir. Rehberlik hizmetleri kapsamında yer alan önleyici hizmetler bir sorun ya da olay ortaya çıkmadan önleme çalışmalarıdır. Önleme yaklaşımı, genel olarak problemlerin ortaya çıkmasını önlemeye çalışır ve yaşamın erken dönemlerine odaklanmaya çalışır. Önleme çalışmaları için en uygun dönemler; okul öncesi dönem ve ilköğretimin ilk kademesidir. Bu yaklaşıma göre okul ve aile, bireyin gelişimini etkileyen en önemli kurumlardır ve özellikle okullar önleme çalışmalarının yoğunlaştığı ortamlardır. Önleyici hizmetler dolaylı ya da dolaysız olarak

verilebilir. Dolaysız hizmet doğrudan öğrenciyi bilinçlendirme çalışmalarıdır. Dolaylı hizmetler ise öğrencinin anne babasını bilinçlendirme çalışmalarıdır. Doğrudan önleme alanında yazılan yazılar o kadar fazla olmasa da ülkemizde dolaylı önleme ile ilgili pek çok yayın olduğu görülebilir.

“Okul Yöneticilerinin İlköğretimdeki Önleyici Hizmet Programlarına Bakış Açısının Değerlendirilmesi” amacıyla yapılan bu araştırmanın yöntemi; niceliksel araştırma yöntemlerinden olan tarama modelidir. Tarama modelleri içinde de genel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini İstanbul ili, örnekleme ise İstanbul Bahçelievler ve Bakırköy ilçelerinde bulunan 51 ilkokul müdürünü kapsamaktadır.

Yapılan araştırmada gerekli verileri toplamak amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanan iki anket kullanılmıştır. Birinci bölümde katılımcıların demografik özelliklerini ortaya koymak amacıyla hazırlanan kişisel bilgi formu, ikinci bölümde ise “Okul Yöneticilerinin İlköğretimdeki Önleyici Hizmet Programlarına Bakış Açısının Değerlendirilmesi” amacıyla hazırlanan 14 soruluk anket formu bulunmaktadır. Anket formunun görünüş geçerliliğinin tespiti amacıyla bir Dr. denetiminde uzman görüşlerinden faydalanmıştır. Ayrıca görünüş geçerliliği amacıyla her soru incelendikten sonra konu ile olan ilişkisi incelenmiştir. Bunun yanında anketin bütün konuyu kapsamı sağlanmıştır.

Araştırmanın sonunda okul yöneticilerinin önleyici hizmet programının uygulanması eğitim-öğretime katkı sağladığını düşündükleri görülmüştür. Ancak okul müdürlerinin 1. sınıfa başlayacak öğrenciler için disleksi (öğrenme bozukluğu) testi, hiperaktivite ve dikkat eksikliği testi, diskalkuli (matematik bozukluğu) testi yapmadıkları görülmüştür. Ayrıca hazır bulunuşluk testinin de uygulanmadığı tespit edilmiştir. Bunun yanında müdürlerin “Öğrencilerin seviyelerine uygun gerekli ders araç-gereçleri temin edildi.” önermesine katıldıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Önleyici hizmet anketi maddelerine müdürlerin verdikleri cevaplar incelendiğinde cinsiyet, yaş, medeni durum, kıdem yılı ve öğrenim durumuna göre anlamlı farklılığın görülmediği tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Okula alma testi, önleyici hizmet, hazır bulunuşluk*

Kaynakça

- Çataloluk, C. (1994). Farklı sosyoekonomik ve kültürel ortamlarda yetişen çocukların okul olgunluğu açısından karşılaştırılması. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Göller, G. Y. (2004). Okullardaki önleyici rehberlik hizmetlerinin değerlendirilmesi. Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınları.
- Karasar, N. (2008). Bilimsel Araştırma Yöntemi. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kaya, A. (2007). Eğitim Psikolojisi. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Polat-Unutkan, Ö. (2003). Marmara ilköğretime hazır oluş ölçeğinin geliştirilmesi ve standardizasyonu. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İstanbul: Marmara Üniversitesi.
- Yılmaz, Y. (2003). Okulöncesi eğitim kurumlarına devam eden altı yaş grubu çocukları için okul olgunluğu kontrol listesi geliştirilmesi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.